

Handläggare
Hanna Karlsson
Socialkontorets stab
Verksamhetsstrateg
08-52304244
hanna.karlsson@sodertalje.se

Yttrande över promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30)

Socialnämnden har på delegation av kommunstyrelsen fått promemorian "En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30)" att yttra sig om för kommunens räkning. Socialnämnden har följande att yttra:

Inledningsvis välkomnar Södertälje kommun utredningens ansats att ge socialtjänsten fler verktyg och nyantera gränsen mellan frivillighet och tvång. Detta för att kunna sätta in stöd tidigare och förebygga att barn placeras utanför sitt hem. Södertälje kommun tycker dock att utredningen går för långt i sina förslag, i synnerhet dem som gäller konsekvenser vid bristande efterlevnad och vitesföreläggande. Södertälje kommun anser att det hade räckt med att kunna besluta om en motivationsinsats mot vårdnadshavare eller barn och ungas samtycke, för att sedan bedriva vården frivilligt eller med stöd av LVU (lag med särskilda bestämmelser om vård av unga). Det utredningen föreslår skulle innebära stora förändringar i socialtjänstens arbetssätt och synen på socialtjänstens arbete ur ett samhällsperspektiv. Därmed måste förslagen vara väl motiverade, vilket Södertälje kommun är tveksam till.

Södertälje kommun håller med om att steget mellan frivillighet och tvång idag är stort och att § 22 i LVU (lagen om särskilda bestämmelsen om vård av unga (190:52)) inte fyller sitt syfte fullt ut. Södertälje kommun instämmer därför i behovet av nya regleringar. Att införa regleringar som ersätter LVU § 22 och 23 och som verkar som en brygga mellan socialtjänstlagen och LVU tillstyrks därför, men det är inte klarlagt att en ny lag är nödvändig (8.5). Södertälje kommun menar att förslagen lika gärna skulle kunna regleras inom ramen för redan befintliga tvångslagstiftning LVU. Detta för att underlätta för socialsekreterare inom barn och ungdomsvården. Det ställs redan idag höga krav på dem som arbetar som socialsekreterare och det är svårt att få tag i och behålla personal med rätt kompetens. Socialsekreterarens perspektiv är viktigt och bör framhållas vid bedömning av hur förslagen ska utformas.

Att socialtjänsten får befogenhet att besluta om insatser (9.4.5) till vårdnadshavare utan deras samtycke är ett verktyg som saknats och som socialtjänsten ser positivt på varför förslaget bör tillstyrkas till viss del. Precis som utredningen också nämner är det alltid svårare att skapa förändring om den enskilde inte vill, förstår eller är motiverad. Så det pedagogiska arbetet med att förklara och motivera är det viktiga gällande att få till en insats. Det nämns i utredningen att det kan vara pedagogiskt att få beslut om föreskrifter (9.4.10) gällande vad som förväntas av en vårdnadshavare. Detta omfattas idag i barnets vårdplan och genomförandeplan där det framgår vad som ska ske, när och av vem. Det förutsätter att det har beviljats en insats som både vårdnadshavaren och barnet samtyckt till, vilket är svårigheten med dagens reglering.

Tvångsmöjligheten borde därför bestå i att möjliggöra för socialtjänsten att etablera kontakt och påbörja motivationsarbete. Det hade räckt med att införa en möjlighet att besluta om motivationsinsats utan samtycke vilket sedan övergår i frivilliga insatser. Om det inte lyckas, kan ansökan om vård enligt LVU göras. Föreskrifterna är därmed onödiga eftersom vårdplan och genomförandeplan följer av insatsen. Detta resonemang gäller även vid insatser och föreskrifter till barn och unga.

Södertälje kommun ser att tvångsmöjlighet riktad mot vårdnadshavare skulle förbättra situationen för de yngre barnen, vilka är mest beroende av sina föräldrar och deras motivation. Det nuvarande mellantvånget är endast riktat mot den unge själv och grundar sig i den ungas egna beteende, vilket inte gagnar de yngre barnen eller ökar vårdnadshavares möjlighet att ta hand om sina barn. Genom förslaget kan hjälp komma till stånd och det kan ske tidigare. Insatser och föreskrifter som syftar till att stärka föräldraförmågan är bra. Det markerar det ansvar som åligger en vårdnadshavare, vilket inte är lika tydligt i dagens lagsstiftning. Den nya lagen ska enligt utredningen nå bredare, vilket Södertälje kommun är positiv till. Ovanstående innebär att förslagen endast kan tillstyrkas till viss del.

Möjligheten att kunna förena (13.2.3) bristande efterlevnad av besluten till vårdnadshavare med vite är Södertälje kommun kritiskt till varför förslaget avstyrks. Det ligger inte i linje med socialtjänstlagen och socialtjänstens värdegrund att införa ekonomiska sanktioner för att driva fram motivation. Likt upplägget med vite enligt skollagen kommer det inte att användas i någon nämnvärd utsträckning eller få effekt när det väl används, anser Södertälje kommun. Det är andra faktorer som avgör om en vårdnadshavare tar till sig besluten eller ej snarare än hotet om ekonomisk bestraffning. Detsamma gäller de förslag som lämnas om kontroll av nämndens beslut med metoder som provtagning av nykterhet (12.2) eller elektronisk övervakning (12.3). Om dessa förslag beslutas ändras socialtjänstens roll till att mer likna kriminalvård och polis, vilket är en utveckling Södertälje kommun inte vill se. Detta menar Södertälje kommun är andra myndigheters ansvar och bör inte åläggas kommuner för att få till stånd insatser eller som medel för att följa upp insatser. Som exempel får drogtest tas vid misstanke om brott enligt LUL § 36 vilket kan tillgodose behovet. Risken med att ändra det frivilligt uppbyggda system vi har idag är att bilden av socialtjänsten förändras och att det medför att ytterligare motstånd kan uppstå, att socialtjänsten kan verka ännu mer hotfull och att fler i behov av hjälp håller sig undan. Också de förslagen avstyrks därför.

Att socialtjänsten får befogenhet att besluta om insatser (10.2.2) och föreskrifter (10.2.6) till Barn och unga tycker Södertälje kommun både är bra och dåligt. Om det ska beslutas om insatser utan samtycke menar Södertälje kommun att det är av vikt att kommunen själv får besluta om vilka insatser som ska kunna omfattas. Det är viktigt att det inte radas upp vilka insatser som ska kunna beviljas utan socialtjänstens profession består i att bedöma behovet.

Gällande kallelse till allvarsamtal (15.3.1) delar Södertälje kommun utredningens uppfattning att det endast finns behov i de fall det gäller en ung person i åldern 18-21 år. Behovet för övriga barn och unga tillgodoses inom ramen för det ordinarie utrednings- och uppföljningsarbetet. Förslaget i 15.3.2 avstyrks därför.

I stycke (7.2.3) framgår att utredningen beräknar att fler barnavårdutredningar kommer att inledas om förslagen träder i kraft. Denna uppfattning delar inte Södertälje kommun då utredningar i kommunen alltid öppnas, oavsett vårdnadshavarens inställning till utredning och insats från socialtjänsten. Däremot kan fler insatser bli beviljade, men Södertälje kommun tror att möjligheten att kunna besluta om insatser till vårdnadshavare utan samtycke kanske kan minska kostnader för mer ingripande insatser på lång sikt.

Förslag om möjlighet för vårdnadshavare att ansöka om ersättning för tillfällig föräldrapenning (11.7.1) är Södertälje kommun positiv till och kommunen delar utredningens bild av att detta kommer underlätta för de som är aktuella för insatser inom socialtjänsten. Förslaget tillstyrks därför.

Avslutningsvis vill Södertälje kommun poängtera att det just nu planeras för stora förändringar av socialtjänstens verksamhet genom flera och samtidiga lagförslag. Exempelvis svarade kommunen nyligen på betänkande "En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga" och har för närvarande "Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare" att yttra sig om. Om förändringar ska beslutas behöver de ta hänsyn till varandra och inte medföra så stora förändringar att det innebär problem för socialtjänstens verksamhet på kort och lång sikt.

Viktoria Hjulström
Socialnämndens ordförande